

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА

ОСНОВИ ВІЙСЬКОВО-СОЦІОЛОГІЧНИХ, СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ І ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

ПІДРУЧНИК

ХАРКІВ 2020

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

**ОСНОВИ
ВІЙСЬКОВО-СОЦІОЛОГІЧНИХ,
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ**

Підручник

Харків
2020

УДК 355.233.1:001.891(075.8)

О-76

*Затверджено до видання вченою радою
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба
як підручник для курсантів та студентів
(протокол № 3 від 04.02.2020)*

Авторський колектив: *Ю. А. Калагін, д-р. соціол. наук, проф.; В. А. Кротюк, канд. філос. наук, доц.; А. А. Бабич, канд. юрид. наук; О. Ю. Панфілов, д-р. філос. наук, проф.; Г. І. Фінін, д-р. філос. наук, проф.; Л. О. Петрова, канд. філософ. наук, доц.*

Рецензенти: *Н. Б. Щокіна, професор кафедри педагогіки Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна; В. Д. Кислий, канд. психол. наук, доцент, професор кафедри психології та педагогіки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба.*

О-76 **Основи військово-соціологічних, соціально-психологічних та психологічних досліджень у Збройних Силах України: підручник /** Ю. А. Калагін, В. А. Кротюк, А. А. Бабич та ін. – Х. : ХНУПС. 2020. – 184 с.

Містить основні відомості з організації, підготовки та проведення наукових досліджень, розкриває сутність методології й методики наукових досліджень. У підручнику даються рекомендації щодо вибору та формулювання теми, мети, завдань, об'єкта, предмета й методів дослідження, порядку пошуку інформації, обґрунтування новизни, формулювання висновків і пропозицій.

Рекомендовано для курсантів, студентів, магістрів, аспірантів, ад'юнктів та науково-педагогічних працівників Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба.

УДК 355.233.1:001.891(075.8)

© Калагін Ю. А., Кротюк В. А., Бабич А. А.,
Панфілов О. Ю., Фінін Г. І., Петрова Л. О.,
2020

© Харківський національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2020

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
1. Поняття про науку як систему знань	6
1.1. Походження, поняття і сутність науки	6
1.2. Функції науки та специфіка науково-дослідної діяльності	15
1.3. Структура наукового знання	20
1.4. Класифікація наук.....	26
1.5. Наукова і науково-технічна діяльність у Збройних Силах України.....	34
Питання для самоконтролю	44
Література.....	45
2. Сутність наукового пізнання	46
2.1. Зміст та особливості наукового пізнання.....	46
2.2. Творчий характер наукового пізнання	55
2.3. Сутність і зміст практики. Місце та роль практики у процесі наукового пізнання	59
2.4. Емпіричний та теоретичний рівень наукового пізнання	64
2.5. Специфіка військово-наукового пізнання.....	70
Питання для самоконтролю	74
Література.....	75
3. Методологія наукового пізнання	76
3.1. Форми розвитку наукових знань	76
3.2. Поняття про методологію наукового дослідження	86
3.3. Загальнонаукові методи та прийоми дослідження.....	94
3.4. Специфічні методи наукового дослідження.....	101
Питання для самоконтролю	108
Література.....	108
4. Методика проведення наукових досліджень	109
4.1. Планування науково-дослідної роботи.....	109
4.2. Науково-інформаційні джерела пізнання та їхнє опрацювання	112
4.3. Аналіз та обробка первинної інформації. Інтерпретація наукових даних	122
4.4. Оприлюднення результатів наукових досліджень. Мова та стиль наукової роботи.....	128
4.5. Сутність та методи соціологічних досліджень	136
4.6. Сутність та методи психологічних досліджень	146
4.7. Методика проведення наукових досліджень у Збройних Силах України.....	150
Питання для самоконтролю.....	162
Література.....	163
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	165
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	181

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку Збройних Сил України професійна діяльність вимагає від офіцерів творчого потенціалу, що передбачає знання основ методології наукового пізнання, вміння збирати і аналізувати одержані результати та обґрунтовувати практичні шляхи розв'язання проблем.

Зростання вимог до професійної підготовки магістрів вищих військових навчальних закладів потребує більш активного залучення до науково-дослідної діяльності курсантів. Успішне володіння навичками дослідження і творчої роботи магістрами допомагає їм досить легко включатися в професійну діяльність у військах, переводити наукові знання в практичну площину. З огляду на це дисципліни «Організація і проведення військово-соціологічних, соціально-психологічних та психологічних досліджень у Збройних Силах України» та «Основи наукових досліджень» є одними з базових у підготовці магістрів університету.

Пропонований підручник написаний відповідно до навчальної та робочої програм навчальних дисциплін «Організація і проведення військово-соціологічних, соціально-психологічних та психологічних досліджень у Збройних Силах України» та «Основи наукових досліджень».